

FRANCE PREŠEREN

ŽIVLJENJEPIS:

France Prešeren se je rodil v kmečki družini, kot tretji otrok in prvi sin Mine in Šimna Prešerna. Njihovi kmetiji se je po domače reklo pri Ribčevih. Mina je otroke naučila brati in pisati, zelo zgodaj jih je tudi pošljala od doma, k stricem, ki so služili bogu po različnih farah.

Prešeren se je pri osmih letih najprej preselil k staremu stricu Jožefu. Bil je zelo nadarjen, priden in med najboljšimi učenci. Vpisani je tudi v zlato knjigo, v Ribnici.

Tretji razred je pesnik obiskoval že v Ljubljani. Tudi tu ni imel težav z učenjem. Pomanjkanja ni trpel, saj si je pomagal z inštrukcijami manj nadarjenim sošolcem. Nekako v teh letih je Prešeren spoznal, da ni poklican za duhovnika in se odločil, da bo odšel na Dunaj. Vpisal se je v tretji letnik filozofije.

Na Dunaju se je Prešeren začel poglobljeno zanimati za poezijo. Leta 1824 se je Prešeren tudi prvič pesniško poskusil. Najprej je svojemu nesrečno zaljubljenemu sošolcu napisal nekakšno šalo, kmalu zatem so nastale tudi resnejše pesmi, kot so *Povodni mož* in *Lažnivi pratkarji*. Kot pesnik se prvič javno pojavi leta 1827, ko v Ilirskem listu objavi pesem *Dekletom*. Spomladi leta 1828 je diplomiral, postal doktor in kmalu za tem nastopil prvo službo pri odvetniku Leopoldu Baumgartnerju. Mati je hotela sina na vsak način oženiti in mu predstavila Marijo Johano Khlunovo, bogato Nemko. Prešeren se za njo ni zanima, ni ji odgovarjal na njena pisma, nikoli pa ni zbral dovolj poguma da bi se z njo odkrito pogovoril. Nezadovoljstvo s samim seboj pa se je pokazalo tudi pri zelo slabih rezultatih pri izpitih za sodniški in odvetniški izpit. Izpite je komaj izdelal, z zadostno oceno.

Nekako v tistem času je Prešeren, spoznal Julijo Primic, ki je za dolga leta postana pesnikova neuslišana muza. Sad te ljubezni je Sonetni venec.

Iz odvetniške pisarne Baumgarten se je spomladi 1834 preselil k svojemu sošolcu in prijatelju, advokatu Blažu Crobathu, hkrati pa je zaprosil za samostojno odvetniško prakso. To je bila že druga prošnja, ki so mu jo zavrnili.

Leto 1835 je bilo zelo mučno za Prešerna. Umrl mu je stric Jožef, Julija Primic se je zaročila, kmalu zatem je v valovih Save utonil

Matija Čop, Prešernov mentor in pravi prijatelj. Pesniške sadove Prešernovega priateljevanja s Čopom ponazarjajo predvsem Slovo od mladosti, Ljubezenski sonetje in Nova pisarija. Prešeren je postajal vse bolj osamljen. Začel se je vdajati alkoholu, zanemarjal je svoje delo v odvetniški pisarni in po nekaterih pričevanjih naj bi celo razmišljal o samomoru. V tem času je nastala znamenita pesem Kam in Krst pri Savici.

Leta 1839 se je v slovenijo vrnil pesnikov mladostni vrstnik in prijatelj Andrej Smole. Andrej se iz potovanja ni vrnil čisto zdrav in ga je na praznovanje svojega godu zadela kap. Umrl je dobesedno na pesnikovih rokah.

Ob strani je Prešernu ves čas stala Ana Jelovšek. Med nima se je razvila zveza. Prešeren si je z njo želel ustvariti družino, a resničnih možnosti za to ni bilo. Imela sta tri nezakonske otroke, ki jih je Ana dala v rejo. Pesniški dar pa v Prešernu ni popolnoma ugasnil, nasprotno. V leto 1844 sodi Zdravljica in elegija V spomin Andreja Smoleta, ki jo je napisal štiri leta po prijateljevi smrti. Zadnja leta Prešernovega življenja so bila pesniško bolj plodna. Napisal je pesmi Judovsko dekle, Orglar, Od železne ceste, V spomin Matiji Čopu in Neiztrohnjeno srce. Na isti dan, ko so na Dunaju dovolili tisk njegovih Poezij, torej 22. 7. 1846, so Prešernu odobrili advokatsko mesto. Sodna oblast ga je poslala na Gorenjsko. Sprva mu je kazalo dobro, tudi Poezije so bile pri kritikih prijazno sprejete in za tiste čase so se dobro prodajale. A za Prešerna je bilo že prepozno. Pijača in nesrečno življenje sta ga načela, da ni zmogel novega začetka. Nehal je pisati pesmi. Poleti leta 1848 je umrl še zadnji od njegovih prijateljev, dr. Blaž Crobath. Zadnji pesnikovi dnevi niso bili lahki, bil je brez denarja in na vseh koncih dolžan denar. Umrl je na četrtek, 8. februarja 1849, zaradi ciroze jeter. Pokopali so ga v Kranju. Z njegovo smrtjo se začenja drugi, veliko bolj bleščeči del Prešernove javne podobe. Prešeren je s svojimi poezijami eden najtrdnejših temeljev samozavesti sodobnega slovenskega naroda.

DELO:

Sem dolgo upal in se bal

PESMI

Strunam

Dekletam

Pod oknam

Prošnja

Kam?

Ukazi

K slovesu

Sila spomina

Zgubljena vera

Mornar

Soldaška

Zdravljica

V spomin Valentina Vodnika

V spomin Andreja Smoleta

Od železne ceste

Zapušena

Nezakonska mati

Pevcu

BALADE IN ROMANCE

Hčere svet

Učenec

Dohtar

Turjaška Rozamunda

Judovsko dekle

Zdravilo ljubezni

Lenora

Povodni mož

Prekop

Neiztrohnjeno srce

Ribič

Ženska zvestoba

Orglar

RAZLIČNE POEZIJE

Zvezdogledam

V spomin Matija Čopa

Nova pisarija

Prva ljubezen

Slovo od mladosti

Glosa

SONETNI VENEC

Poet tvoj nov Slovencam venec vije,
Ran mojih bo spomin in tvoje hvale,
Iz súca svoje so kalí pognale
Mokrócvetéče rož'ce poezije
Iz krajov niso, ki v njih sonce sije
Cel čas so blagih sapic pogrešvál
Obdajale so utrjene jih skale
Viharjov jeznih mrzle domačije
Izdhljeji, solzé so jih redile
Jim moč so dale rasti neveselo
Ur temnih so zatirale jih sile
Lej! torej je bledó njih cvetje velo
Jim iz očí tí pošlji žarke mile
In gnale bodo nov cvet bolj veselo
Magistrale
Ni znal molitve žlahtnič trde glave
Sanjalo se mi je, de v svetem raji
Velíka, Togenburg! bila je mera
Bilo je, Mojzes! tebi naročeno
Na jasnem nébi mila luna sveti
Marsktéri romar gre v Rim,
Kompostélje
Zgodi se včasih, de muhamedani
Oči bile pri nji v deklet so sredi
Kadar previdi učenost zdravnika
Odprlo bo nebo po sodnem dnevi

ZABAVLJIVI SONETJE

Al prav se piše kaša ali kasha

Ne bód'mo šaloberde! Moskvičánov

Apel podobo na ogled postavi

ZABAVLJIVI NAPISI

Predgovor in zagovor
Vzrok nezlatega veka
Novi Pegazus
Čebelice puščarjam
Čebelice pravljičarjam
Čebelice šestomerjovcam
Čebelice pesmam brez s in c
Čebelice pevcam letnih časov
Lesničnjeku in Levičnjeku
Préd pevcu, pótlej homeopátu
Čebelarju
Vodnik
Ravnikarju
Abecedárju
Ahaceljnovim pesmam
Nekim pevcam duhovnih pesem
Krempeljnu
Izdajavcu Volkmera fabúl in pesem
Novičarjam
Kopitar
Daničarjam
Bahači četvero bolj množnih
Slave rodov
Narobe Katón
Pričujoče poezije

GAZELE

Pesem moja je posoda tvojega imena
Oči sem večkrat prašal, ali smem
Žalostna komú neznana je resnica, de jo ljubim
Draga! vem, kako pri tebi me opravlja ženice
Med otróci si igrala, draga! lani -- čas hiti
Al bo kal pognalo seme, kdor ga seje, sam ne ve
Kdor jih bere, vsak drugači pesmi moje sodi

KRST PRI SAVICI

Uvod

Krst

SONETJE NESREČE

O Vrba, srečna, draga vas domača

**Popotnik pride v Afrike pušavo
Hrast, ki vihar na tla ga zimski trešne
Komúr je sreče dar bila klofuta
Življenje ječa, čas v nji rabelj hudi
Čez tebe več ne bo, sovražna sreča!
Memento mori
Matiju Čopu**

SONETJE

**Očetov naših imenitne dela
Vrh sonca sije soncov cela čéda
Tak kakor hrepení oko čolnarja
Dve sestri videle so zmoti vdane
Kupido! tí in tvoja lepa starka
Je od vesel'ga časa teklo leto**

